



สิทธิมนุษยชน

ความเสมอภาคระหว่างเพศ ในบริบทของกองทัพเรือ

จัดทำโดย

พลเรือเอก อะดุง พันธุ์เอี่ยม

รหัสประจำตัว ๖๗๑๒๕๐

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการอบรมหลักสูตร
“หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” (นธป.) รุ่นที่ ๑๒

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สิทธิมนุษยชน

ความเสมอภาคระหว่างเพศ ในบริบทของกองทัพเรือ

พลเรือเอก อะดุง พันธุ์เอี่ยม^๑

๑. บทนำ

กว่าครึ่งศตวรรษที่เกิดกระแสเรียกร้องด้านสิทธิสตรี ทำให้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนศึกษาด้านมานุษยวิทยา และทราบว่าเพศทางธรรมชาติหรือเพศกำเนิด (sex) กับเพศทางวัฒนธรรมหรือเพศสภาพ (gender) มีความแตกต่างกัน^๒ ซึ่งเพศทางวัฒนธรรมหรือเพศสภาพ (gender) เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้เพราะสำนักในความเป็นผู้หญิงและผู้ชายและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพศนั้น มิใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมากับมนุษย์โดยธรรมชาติแต่กำเนิด แต่เป็นสิ่งที่แต่ละสังคมสร้างกรอบแห่งความคิดและพฤติกรรมทางสังคม (social behaviour) ของแต่ละเพศทางธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม การทำความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ของผู้หญิงและผู้ชายจึงต้องทำความเข้าใจในลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ประเทศไทยได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากจีนและอินเดียที่ให้ความสำคัญต่อเพศชายในฐานะผู้นำ จึงเกิดทัศนคติว่าในสังคมผู้ชายเป็นใหญ่หรือระบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) ซึ่งระบบดังกล่าวเอื้อให้เพศชายมีหน้าที่เป็นผู้นำหรือผู้สั่งการ ตลอดจนให้สิทธิในการกระทำใด ๆ เหนือกว่าหรือดีกว่าเพศอื่น^๓ มีอิทธิพลในการเข้าถึงการทำงานและทรัพยากรต่าง ๆ แก่เพศชายมากกว่า แต่จำกัดสิทธิเสรีภาพของเพศหญิงทั้งในและนอกบ้าน ทั้งควบคุมปากเสียงภายในบ้านและลิดรอนสิทธิไม่ให้มีปากเสียงในสังคม ทั้งยังมีอำนาจในการกำหนดการแบ่งแยกหน้าที่ในสังคมของชายและหญิงอย่างเข้มงวด ซึ่ง “ความเป็นชาย” มีความหมายว่า แข็งแกร่ง ความก้าวร้าว และความเหนือกว่า ในขณะที่ “ความเป็นหญิง” คือสถานะที่ด้อยกว่า เป็นผู้ตาม มีความสงบเสถียรเจียมตัว ด้วยเหตุนี้ ผู้ชายจึงถูกมองว่าเป็นหน้าเป็นตาของครอบครัว แต่ผู้หญิงกลับถูกมองให้เป็นสมบัติของผู้ชาย มีหน้าที่รับใช้ เคารพ และสืบทอดเชื้อสาย และระบบชายเป็นใหญ่^๔ มีความเชื่อมโยงและคล้ายคลึงกับลัทธิทหาร (Militarism) ซึ่งเป็นความเชื่อที่ว่ารัฐ ๆ หนึ่งต้องตระเตรียมการเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของรัฐตนด้วยท่าทีก้าวร้าว^๕ สร้างความเกรงกลัว โดยที่ลัทธิทหารจะให้ฝ่ายหนึ่ง

^๑ ผู้บัญชาการทหารเรือ

^๒ รู้จักและเข้าใจความเสมอภาคทางเพศ : ดร.รัชดา ไชยคุปต์ <https://www.chula.ac.th/cuinside/23302/>

๓๐ เมษายน ๒๕๖๗

^๓ Lerner, Gerda (1986). The Creation of Patriarchy. Women and History, Volume 1. New York: Oxford University Press. pp. 238–239. ISBN 978-0-19-503996-2.

^๔ ไตรม ศุขปรีชา. (2017). ตำรวจนายยะ. The Momentum. <https://themomentum.co/cop-marrying-boyfriend/>

เป็นใหญ่ ทำหน้าที่ดูแลควบคุมอีกฝ่ายหนึ่งอย่างรุนแรง ส่วนฝ่ายที่ถูกควบคุมก็มีหน้าที่ทำตามคำบัญชา^๕ แนวคิดดังกล่าวสัมพันธ์กับเรื่องเพศสภาพในเรื่องของการสร้างอัตลักษณ์ ระเบียบและความแข็งแกร่ง ซึ่งเมื่อเป็นการทหาร ระบบชายเป็นใหญ่และลัทธิทหารก็จะขึ้นไปในทางเดียวกันว่าความแข็งแกร่งนั้นคือเพศชาย ซึ่งจะได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา การให้อภิสิทธิ์แก่เพศชาย นำไปสู่กระแสการเรียกร้องสิทธิสตรีที่ปัจจุบันกลายเป็นคลื่นลูกใหญ่ของสังคมที่มีการเรียกร้องและศึกษาและอย่างจริงจัง คำถามเกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศและความเท่าเทียมระหว่างเพศ (Gender Equality) อันเป็นข้อขัดเคลื่อนการเรียกร้องมักจะเกิดขึ้นผ่านสื่อต่างๆ และมีได้จำกัดเพียงแต่สิทธิสตรีเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องของมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานะ ที่มีสิทธิในความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน และแม้ข้อเรียกร้องส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในชาติตะวันตก แต่ประเทศไทยได้รับอิทธิพลและแนวคิดดังกล่าว และมีการตอบรับอย่างรวดเร็วและนำไปสู่การตราพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘^๖ เพื่อรองรับส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ และป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ

กองทัพเรือ เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพเรือ การป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพเรือตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารเรือเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ^๗ ด้วยบริบทดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องเตรียมกำลังพลให้มีความพร้อมต่อสภาวะความลำบาก ความอดทนทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีวินัยและพร้อมที่จะสละชีวิตเพื่อชาติได้ รูปแบบของการฝึกหัดศึกษาและการปฏิบัติงานทางทหารจึงมีความแตกต่างจากการศึกษาของฝ่ายพลเรือน ซึ่งผลจากอบรมฝึกหัดศึกษาหรือการดำรงตนในการปกครองบังคับบัญชาทหาร ที่ต้องดำรงตนให้อยู่ในความเคารพยำเกรง อาจทำให้ภาพที่แสดงออกไปเป็นภาพที่แข็งกระด้างตามแนวคิดของลัทธิทหาร (Militarism) แต่เมื่อกองทัพเรือเป็นหน่วยงานของรัฐ จำต้องผูกพันกับข้อกำหนดและนโยบายแห่งรัฐที่ต้องเคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมาย จึงเป็นความท้าทายของกองทัพเรือที่จะสร้างดุลยภาพที่เหมาะสมระหว่างความมั่นคงแข็งแรงของกองทัพเรือและการเคารพสิทธิมนุษยชน อันเป็นบทบาทของผู้นำหน่วยที่จะต้องศึกษาหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป

๒. บริบทโลกกับกระแสความเท่าเทียมและความเสมอภาคทางเพศ

ในการศึกษาเรื่องความเท่าเทียมและความเสมอภาคทางเพศนั้น มีที่มาจากการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนซึ่งได้กล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์หรือสิ่งของอื่นๆ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนมีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขใดๆ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา หรือเพศ ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์นี้เองที่นำมาซึ่ง สิทธิในชีวิต ร่างกาย และสิทธิในการที่จะได้รับความเสมอภาคและความเท่าเทียม

“เสมอภาค” มิได้หมายความว่า “เหมือน” แต่หมายถึง การยอมรับและเห็นคุณค่าของความแตกต่างระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย และบทบาทที่แตกต่างกันในสังคม ความเสมอภาคหมายถึง สิทธิที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นความเสมอภาคจึงรวมถึงการหาช่องทางที่จะปรับเปลี่ยนโครงสร้างของสังคมให้มีความสมดุลในเชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย

Dylan Hallagan. (2012). Patriarchy and Militarism. FisherPub.

<https://fisherpub.sjf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1294&context=verbum>

^๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๒/ตอนที่ ๑๘ ก/หน้า ๑๗/๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘

^๗ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑

“เท่าเทียม” ซึ่งมิได้หมายความว่า “เท่ากับ” แต่เป็นการเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสเข้าถึงสิทธิ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ซึ่งการกระทำหรือไม่กระทำการใดอันเป็นการแบ่งแยก กีดกัน หรือจำกัดสิทธิประโยชน์ใด ๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม โดยปราศจากความชอบธรรม เพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิงหรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด^{๘๕}

๒.๑ สิทธิสตรี การให้สิทธิและการเรียกร้องให้เด็กหญิงและผู้หญิงทั่วโลกได้มีสิทธิเท่าเทียมกับเพศชาย^{๘๖} สิทธิเหล่านี้อาจได้มาจากการสนับสนุนโดยกฎหมายหรือประเพณีท้องถิ่น โดยมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับกระแสสังคมและประวัติศาสตร์ที่ให้สิทธิดังกล่าวแก่เพศชายมากกว่า^{๘๗} การเรียกร้องสิทธิสตรีคือการเรียกร้องให้เพศหญิงได้มีสิทธิมีเสียงในสังคม สามารถเรียนหนังสือ ใช้สิทธิเลือกตั้ง ประกอบอาชีพ ตลอดจนการได้รับการยอมรับในกลุ่มอาชีพที่มีพื้นที่ให้แก่เพศชาย เช่น วิศวกร และทหาร เป็นต้น

๒.๑.๑ ประวัติศาสตร์การเรียกร้องสิทธิสตรี ในปี พ.ศ. ๒๓๑๙ (ค.ศ. ๑๗๗๖) อาบิเกลอดัมส์ (Abigail Adams) เขียนจดหมายถึงจอห์น อัดัมส์ (John Adams)สามีของเธอผู้เป็นประธานาธิบดีคนที่สองของสหรัฐอเมริกาและถึงสภาองเกรสแห่งภาคพื้นทวีป (Continental Congress) ความว่า “โปรดจดจำเหล่าสตรี จงเอื้ออารีและทำเพื่อพวกเธอมากกว่าเหล่าบรรพบุรุษของท่าน อย่านำอำนาจอันไร้ขีดจำกัดแก่สามีของพวกเธอ โปรดจดจำไว้ว่าเหล่าชายทั้งปวงเป็นพวกผู้ปกครองอย่างเผด็จการได้เสมอ หากพวกเขาอยากจะทำ หากพวกท่านไม่ให้การดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีแก่สตรี พวกเรามีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะลุกป่วนให้เกิดการก่อกบฏและจะไม่หยุดยั้งตนเองไว้ด้วยกฎหมายใดๆ ที่พวกเราไม่ได้มีปากเสียงหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายนั้น” นำไปสู่การเรียกร้องสิทธิสตรีอย่างต่อเนื่องและแนวการเรียกร้องสิทธิสตรีก็เริ่มแพร่หลายและเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๓๙๑ (ค.ศ. ๑๘๔๘) เอลิซาเบธ เคดี สแตนตัน (Elizabeth Cady Stanton) และลูเครเชีย มอตต์ (Lucretia Mott) เป็นแกนนำในการเสนอร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิสตรี (Women’s Right Convention) ฉบับแรกที่นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา

๒.๑.๒ วันสตรีสากล (International Women's Day หรือ IWD)^{๘๘} องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดให้วันที่ ๘ มีนาคมของทุกปีเป็นวันสตรีสากล เพื่อรำลึกถึงการรวมตัวกันของกลุ่มสตรีที่ต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมในศตวรรษที่ ๑๙ และมีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมกันระหว่างบุรุษและสตรีในการมีส่วนร่วมพัฒนาและรักษาสันติภาพโลก ซึ่งอดีตที่ผ่านมาสตรีมักเป็นฝ่ายที่ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของชาย การถูกกดขี่ข่มเหงและการเอาเปรียบที่มีต่อสตรีในสังคมได้กลายเป็นแรงผลักดันให้สตรีส่วนหนึ่งลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรม และความเท่าเทียมกันในสังคมเรื่องราวแห่งการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธินี้ สืบย้อนไป ดังนี้

^{๘๕} สรุปผลการดำเนินงานการขยายผลการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ปี 2549 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

<https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>

^{๘๖} Hosken, F. P. (1981). Toward a Definition of Women’s Human Rights. Human Rights Quarterly, 3(2), 1–10. <https://doi.org/10.2307/761853>

^{๘๗} History.com’s Editors. (2019). Women’s History Milestones: Timeline . History. <https://www.history.com/topics/womens-history/womens-history-us-timeline>

^{๘๘} 8 มีนาคม วันสตรีสากล กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>

ปี พ.ศ. ๒๓๓๒ (ค.ศ. ๑๗๘๙) บรรดาสตรีชาวปารีสพร้อมใจกันเดินขบวนไปยังพระราชวังแวร์ซายส์ ระหว่างการปฏิวัติฝรั่งเศส พร้อมทั้งเรียกร้องเสรีภาพ ความเสมอภาค ภราดรภาพและเรียกร้องความคุ้มครองแก่สตรีขึ้นเป็นครั้งแรก

ปี พ.ศ. ๒๔๐๐ (ค.ศ. ๑๘๕๗) เมื่อวันที่ ๘ มีนาคมกลุ่มผู้ใช้แรงงานสตรีจากโรงงานทอผ้าและตัดเย็บเครื่องนุ่งห่มได้พากันเดินขบวนประท้วงในกรุงนิวยอร์กเพื่อเรียกร้องสิทธิในการทำงานและให้มีการรับรองสภาพการทำงานของสตรีที่ดียิ่งขึ้น โดยเรียกร้องเพิ่มค่าจ้างและปรับปรุงสภาพ การทำงาน แต่แล้วเหตุการณ์ก็จบลงด้วยการฆาตกรรมโหดคนงานหญิง ๑๑๙ คน โดยการเผาโรงงานในขณะที่คนงานหญิงกำลังประท้วงอยู่

ปี พ.ศ. ๒๔๐๙ (ค.ศ. ๑๘๖๖) การประชุมสมัชชาของบรรดาสมาคมผู้ใช้แรงงานนานาชาติ ครั้งที่ ๑ ได้มีการออกมติเกี่ยวกับการทำงานอาชีพของสตรี นับว่าเป็นการทำหายอย่างเปิดเผยต่อชนบทรรมนิยมประเพณีดั้งเดิมในสมัยนั้นที่กำหนดให้สตรีต้องอยู่แต่เฉพาะในบ้านเท่านั้น

ปี พ.ศ. ๒๔๓๒ (ค.ศ. ๑๘๘๙) เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ค.ศ.๑๘๘๙ คลารา เซทกิ้น ได้แสดงสุนทรพจน์เป็นครั้งแรก เรื่องปัญหาของสตรีต่อที่ประชุมผู้ก่อตั้งสภาองค์กรสากล ครั้งที่ ๒ ในกรุงปารีส โดยเรียกร้องให้สตรีมีสิทธิในการทำงานให้มีการคุ้มครองสตรีและเด็ก รวมทั้งยังได้เรียกร้องให้สตรีมีส่วนร่วมในการประชุมระดับชาติและระดับสากลอีกด้วย นับเป็นเสียงเรียกร้องที่สำคัญและมีความหมายอย่างยิ่ง

ปี พ.ศ. ๒๔๔๒ (ค.ศ. ๑๘๙๙) มีการจัดประชุมกลุ่มสตรีผู้ต่อต้านสงครามขึ้นที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งการประชุมดังกล่าว นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของขบวนการต่อต้านสงครามที่พัฒนาและเติบโตขึ้นมากในช่วงศตวรรษที่ ๒๐

ปี พ.ศ. ๒๔๕๐ (ค.ศ. ๑๙๐๗) กรรมกรสตรีในโรงงานทอผ้าให้ลูกฮือขึ้นเดินขบวนประท้วงการเอาเปรียบ กดขี่ ขูดรีด ทารุณจากนายจ้างที่เห็นผลผลิตสำคัญกว่าชีวิตคน ณ เมืองชิคาโก สหรัฐอเมริกา ภายใต้การนำของ คลารา เซทกิ้น โดยเรียกร้องให้นายจ้างลดเวลาทำงานจากวันละ ๑๒ - ๑๕ ชั่วโมง ให้เหลือวันละ ๘ ชั่วโมงพร้อมทั้งให้ปรับปรุงสวัสดิการภายในโรงงานและให้สตรีมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งด้วย ในการเรียกร้องครั้งนี้แม้จะมีหลายร้อยคนถูกจับกุม แต่ก็ได้รับการสนับสนุนจากสตรีทั่วโลกและส่งผลให้วิถีการแบบทุนนิยมเริ่มสั่นคลอน

ปี พ.ศ. ๒๔๕๓ (ค.ศ.๑๙๑๐) เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ได้มีการประชุมครั้งที่ ๒ ของสมัชชานักสังคมนิยมหญิงนานาชาติ (International Conference of Socialist Women) ในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โดยมี คลารา เซทกิ้น นักสังคมนิยมจากเยอรมันในฐานะที่เป็นเลขาธิการของสตรีสากลได้เสนอให้วันที่ ๘ มีนาคม เป็นวันสตรีสากลเพื่อรำลึกถึงการต่อสู้ของคนงานหญิงโรงงานทอผ้าในกรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกาที่การต่อสู้จบลงด้วยการฆาตกรรมหมู่ ซึ่งได้รับการอนุมัติอย่างเป็นทางการจากผู้เข้าร่วมการประชุมนับร้อยจากองค์กรต่าง ๆ ๑๗ ประเทศ

ปี พ.ศ. ๒๔๕๔ (ค.ศ. ๑๙๑๑) มีการจัดงานวันสตรีสากลเพิ่มขึ้นในประเทศฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ และสวีเดน

ปี พ.ศ. ๒๔๕๖ (ค.ศ. ๑๙๑๓) มีการจัดชุมนุมเนื่องในวันสตรีสากลขึ้นในรัสเซียเป็นครั้งแรกที่นครเซนต์ ปีเตอร์สเบิร์ก แม้ว่าจะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจขัดขวางก็ตาม

ปี พ.ศ. ๒๔๕๗ (ค.ศ. ๑๙๑๔) วันสตรีสากลได้จัดขึ้นโดยได้เชิดชูค่าขวัญของขบวนการสันติภาพ ทั้งนี้เพื่อต่อต้านสงครามที่กำลังคุกรุ่นอยู่ในยุโรป หลังจากนั้นเป็นต้นมาการฉลองวันสตรีสากลก็ทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ สตรีในทวีปต่าง ๆ ทั้งแอฟริกา เอเชีย และละตินอเมริกาต่างก็ร่วมมือกันต่อสู้เพื่อสิทธิที่เท่าเทียมกัน เพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และสังคมรวมทั้งร่วมกันผลักดันให้มีการตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนของสตรีอย่างสมบูรณ์

ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ (ค.ศ. ๑๙๕๗) องค์การสหประชาชาติได้เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วม โดยสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้มีมติที่ ๓๒/๑๔๒ ในการเชิญชวนให้ทุกประเทศทั่วโลกกำหนดให้วันหนึ่งวันใดเป็นวันฉลองแห่งชาติว่าด้วยสิทธิสตรีและสันติภาพสากล โดยทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีและสภาพทางประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศ ซึ่งหลายประเทศส่วนใหญ่ได้กำหนดให้วันที่ ๘ มีนาคม เป็นวันสตรีสากล (International Women's Day)

๒.๒ การรับรองความเสมอภาค สิทธิสตรีถูกบรรจุอยู่ใน Article 2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights : UDHR) ว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพทั้งปวงที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง ชาติกำเนิดและมีพันธกรณีระหว่างประเทศที่สำคัญ^{๑๒} ดังนี้

๒.๒.๑ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women : CEDAW) ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติสมัยที่ ๓๔ เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๒ ปัจจุบัน มีประเทศที่ให้การรับรองกว่า ๑๘๐ ประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้รัฐภาคีหรือประเทศสมาชิกใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการดำเนินงาน เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติทั้งหมดต่อสตรีและให้หลักประกันว่าสตรีต้องได้รับสิทธิประโยชน์และโอกาสต่างๆ จากรัฐบนพื้นฐานของความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ประเทศต่าง ๆ ที่ได้ร่วมลงนามเป็นรัฐภาคีของอนุสัญญา CEDAW มีหน้าที่ที่จะต้องนำบทบัญญัติข้อต่างๆ ของอนุสัญญาไปสู่การปฏิบัติ และเสนอรายงานการดำเนินงานตามอนุสัญญาฯ ต่อคณะกรรมการว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

๒.๒.๒ ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing Declaration and Platform for Action) ในปี พ.ศ.๒๕๓๘ องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องสตรี ครั้งที่ ๔ ขึ้น ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ลงนามรับรองปฏิญญาและแผนปฏิบัติการปักกิ่งอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ แผนปฏิบัติการปักกิ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นของนานาชาติต่อการสร้างความเสมอภาคหญิงชาย ได้มีการเน้นย้ำถึงการสร้างกระแสความเสมอภาคหญิงชาย (Gender Mainstreaming) อย่างชัดเจน ในแผนปฏิบัติการปักกิ่ง ได้มีการทบทวนเป้าหมายของยุทธศาสตร์ในโรบปีเพื่อความก้าวหน้าของสตรี ได้กำหนดประเด็นที่นำห่วงใยเป็นพิเศษที่ต้องมีการดำเนินการเป็นลำดับแรก ๆ ในการพัฒนาสตรีรวม ๑๒ ประเด็น คือ สตรีกับความยากจน การศึกษาและฝึกอบรมของสตรี สตรีและสุขภาพอนามัย ความรุนแรงต่อสตรี สตรีและความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ สตรีและเศรษฐกิจ สตรีในอำนาจ

^{๑๒} 8 มีนาคม วันสตรีสากล กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>

และการตัดสินใจ กลไกทางสถาบันเพื่อความก้าวหน้าของสตรี สิทธิมนุษยชนของสตรี สตรีและสื่อสตรี และสิ่งแวดล้อม และเด็กผู้หญิง

๒.๒.๓ ปฏิญญาและเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Declaration and Millennium Development Goals: MDGs) ในการประชุมสุดยอดแห่งสหัสวรรษเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓ ปฏิญญานี้ยืนยันหลักการสากลเรื่องการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางและการพัฒนาคนอย่างยั่งยืน เสรีภาพชายและหญิงมีสิทธิที่จะใช้ชีวิตและเลี้ยงดูบุตรของตนอย่างมีศักดิ์ศรี ปลอดภัยจากความหวาดหวั่นและความหวาดกลัวต่อความรุนแรง การกดขี่ หรือความอยุติธรรม สิ่งประกันสิทธิดังกล่าวนี้ได้ดีที่สุดคือธรรมาภิบาลที่มีความเป็นประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตจำนงของประชาชน ความเท่าเทียมกัน พลเมืองและชาติทุกชาติจักต้องไม่ถูกปฏิเสธโอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา ชายและหญิงจะต้องได้รับสิทธิและโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน ภายใน ปี พ.ศ. ๒๕๕๘

๒.๒.๔ ปฏิญญา และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals - SDGs) เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาของโลกระหว่างปี ค.ศ. ๒๐๑๖ - ๒๐๓๐ ซึ่งได้รับการรับรองในที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ ๗๐ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๘ ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา มีเป้าหมายในการการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งสิ้น ๑๗ เป้าหมาย โดยในประเด็นความเท่าเทียมทางเพศนั้นได้รับการบรรจุอยู่ในเป้าหมายที่ ๕ ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) มุ่งบรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมพลังแก่สตรีและเด็กหญิง โดยจะต้องยุติการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและเด็กหญิงทุกรูปแบบในทุกที่ตลอดจนรับประกันการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพของผู้หญิงและโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเป็นผู้นำในทุกระดับของการตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และชีวิตสาธารณะ

๓. บริบทประเทศไทยกับกระแสความเท่าเทียมและความเสมอภาคทางเพศ

ประเทศไทยรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากจีนและอินเดีย ที่ให้ผู้ชายเป็นใหญ่หรือระบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) บทบาทของหญิงไทยในอดีตที่มีหน้าที่เพียงดูแลบ้านและเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว หญิงไทยถูกกำหนดคุณค่าให้เป็นเพียงทรัพย์สินสมบัติชนิดหนึ่งของคนที่เป็นสามี ค่านิยมเดิมๆได้จำกัดและตีกรอบผู้หญิงให้เป็นเพียงแม่ศรีเรือน ค่านิยมดังกล่าวกำหนดให้ผู้หญิงไม่ต้องดิ้นรนในการหาเลี้ยงชีพ แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันหาด้วยสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แปรเปลี่ยนไป แม้จะไม่ปรากฏภาพการเรียกร้องสิทธิสตรีอย่างกว้างขวางเช่นชาติตะวันตก แต่เมื่อบทบาทและหน้าที่ของสตรีเริ่มมีมากขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับการได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตก ประเทศไทยจึงมีวิวัฒนาการด้านการสิทธิสตรี โดยมีการเปิดโอกาสให้สตรีมีสิทธิทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ

สิทธิสตรีทางการเมืองปรากฏขึ้นครั้งแรกในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม (ชั่วคราว) พ.ศ. ๒๔๗๕^{๑๓} และเป็นรูปธรรมครั้งแรกในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๗๖ สมัยรัฐบาลนายพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี ครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งทางอ้อมให้มีการเลือกตั้งผู้แทนตำบลก่อนแล้วจึงดำเนินการเลือกสมาชิกผู้แทนราษฎร

^{๑๓} พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม (ชั่วคราว) พ.ศ. ๒๔๗๕ มาตรา ๑๔ ว่า “ราษฎรไม่ว่าเพศใดเมื่อมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงมติเลือกผู้แทนหมู่บ้านได้...”

และมีสตรีคนแรกได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนตำบลที่บยาว จังหวัดพระนคร คือ ผ่องศรี เวภารนะ ธิดาขุนหลวง พระยาไกรสี (เปล่ง เวภารนะ) กับคุณหญิงทองคำและสมรสกับพระสุทิสสารวินิจฉัย (มะลิ บุนนาค) จึงมีนามในช่วงเลือกตั้งว่านางสุทิสสาร วินิจฉัย และได้แสดงความจำนงว่าจะเลือกนายเฉวียง เศวตะทัต เป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร

นายปรีดี พนมยงค์ ได้แสดงทัศนะความเสมอภาคหญิงชายปรากฏไว้ในร่างเค้าโครงการ เศรษฐกิจ ที่ร่างเสนอต่อรัฐบาลชุดพระยามโนปกรณนิติธาดา โดยในเค้าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการ ประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎรหมวดที่ ๒ ว่าด้วยการทำงาน มาตรา ๘ ข้อ ๔. ระบุว่า “งานที่เกี่ยวกับการรักษาสถานที่ การเสมียน การเป็นครู การอนุบาลเด็ก การจำหน่ายของอุปโภคบริโภค ให้พยายาม ผ่อนผันใช้เพศหญิง เว้นแต่จำเป็นจึงใช้เพศชาย แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิของเพศหญิงมีคุณสมบัติและความสามารถ เป็นพิเศษ” และในมาตรา ๑๐ “ได้ยกเว้นไม่ต้องทำงานแก่หญิงมีครรภ์ด้วย” และในเรื่องสิทธิสตรีด้านแรงงาน มีกฎหมายแรงงานสองฉบับคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยสำนักงานจัดหางาน พ.ศ. ๒๔๗๕ และพระราชบัญญัติ สำนักงานท้องถิ่น พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้บริการจัดตั้งสำนักงานสำหรับราษฎรที่ต้องการหางานทำ และในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ ก็ได้ออกพระราชบัญญัติสอบสวนภาวะกรรมกรขึ้นอีกฉบับเพื่อทราบภาวะ ความเป็นอยู่ของกรรมกรและยอมรับความสามารถของหญิงในการทำงานอย่างเสมอภาคกับชาย และในช่วงสงครามยังเปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อชาติ เช่นการให้ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ ช่วยงานเสรีไทยเรื่องโทรเลข หรือมอบให้ คุณหญิงแรม พรหมโบล เนติบัณฑิตหญิงคนแรกของ ไทยเดินทางไปสหรัฐอเมริกาเพื่อติดต่อกับ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งเป็น งานการเมืองที่สำคัญอย่างยิ่ง ถึงแม้คุณหญิงแรม จะบังเอิญมีเหตุพันวิสัยบางประการเกิดขึ้นและไม่ได้ เดินทางไปยังต่างประเทศแต่ในเวลาต่อมาคุณหญิงแรม ก็ได้เข้าปฏิบัติงานประจำค่ายอังกฤษเสี่ยงภัย มีต่ออย่างจริงจัง ณ เวลานั้น

เมื่อประเทศไทยรับอิทธิพลจากตะวันตกและได้เข้าร่วมปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และ เข้าเป็นภาคีสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการ เพื่อความก้าวหน้าของสตรี ปฏิญญาและเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษและปฏิญญาและ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ทำให้ประเทศไทยผูกพันที่จะต้องจัดทำกฎหมาย ภายใน เพื่อให้เป็นไปตามพันธะสัญญาที่ได้ให้ไว้แก่นานาอารยะประเทศ และได้ดำเนินการตรวจกฎหมาย ภายใน และดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การที่ประเทศไทยบัญญัติการคุ้มครองสิทธิตามพันธะ กรณีดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นการแสดงให้เห็นานาอารยะประเทศ ได้เห็นว่า ประเทศไทยมีความจริงจังต่อการเคารพสิทธิมนุษยชนและสิทธิสตรี ซึ่งมีการบัญญัติในส่วนที่ เกี่ยวข้อง ดังนี้

๓.๑.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิ และเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ชายและ หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรา ๒๙ บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง การใช้สิทธิเลือกตั้ง สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และสิทธิออกเสียงแสดงประชามติ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ”

มาตรา ๒๓๖ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ เพื่อให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ซึ่งต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๘ วรรคสองมาใช้บังคับ

นำไปสู่การแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะบุคคลและลักษณะครอบครัว การบัญญัติพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ การแก้ไขระเบียบของกระทรวงการยุติธรรมว่าด้วยการสมัครสอบเข้ารับราชการเป็นผู้พิพากษา การแก้ไขระเบียบของกรมอัยการเพื่อให้ผู้หญิงสมัครสอบเข้ารับราชการเป็นอัยการได้ และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ

๓.๑.๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับการคุ้มครอง

มาตรา ๕ ประชาชนไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรค ๓”

และหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ก็สะท้อนให้เห็นในแง่หนึ่งว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่รับแนวคิดจากอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ และเมื่อมีการปฏิรูประบบราชการใน พ.ศ. ๒๕๔๕ ยังได้มีการก่อตั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ขึ้นโดยภายใต้กระทรวงนี้ได้โอนกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวให้มาอยู่ในกำกับอีกด้วย

๓.๑.๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้”

๓.๑.๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม”

จากการบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าว มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมทางเพศ ประเด็นการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ทุกเพศภาวะ และทุกกลุ่ม มีวัตถุประสงค์ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในบริบทของสังคมสูงวัย รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตและการมีส่วนร่วมเป็นพลังในสังคมสำหรับคนทุกกลุ่ม ประเด็นการเสริมสร้างพลังทางสังคม ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและบทบาทของสตรีในการสร้างสรรค์สังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและบทบาทเพศ เสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจและการยอมรับของสังคมต่อเรื่องเพศสภาพและความเสมอภาคทางเพศ ส่งเสริมให้ทุกเพศมีส่วนร่วมรับผิดชอบครอบครัวและร่วมกันพัฒนาสังคม ตลอดจนเพิ่มศักยภาพความรู้ความสามารถและภาวะผู้นำของสตรีเพื่อให้สามารถมีบทบาทในการเมืองและการบริหารทั้งในระดับสากล ระดับชาติและในระดับท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและกว้างขวาง ประเด็นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง สร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้กับชุมชน โดยการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนให้ทุกกลุ่มได้รับโอกาสและเข้าถึงการเรียนรู้

๓.๒ มติคณะรัฐมนตรี เพื่อให้การปฏิบัติตามกฎหมายเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะรัฐมนตรี ในฐานะฝ่ายบริหารได้มี มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๔๔ ดังนี้

(๑) ให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม มอบหมายผู้บริหารระดับรองปลัดกระทรวงหรือรองอธิบดีขึ้นไป จำนวน ๑ คน ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) ในหน่วยงาน

(๒) ให้กระทรวง ทบวง กรม มอบหมายหน่วยงานระดับสำนัก/กอง ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานด้านความ เสมอภาคระหว่างหญิงชายในหน่วยงาน (Gender Focal Point) และจัดทำแผนแม่บทการส่งเสริมความเสมอภาค ระหว่างหญิงชายในแผนงาน/โครงการของหน่วยงาน

(๓) ให้สำนักงาน ก.พ. กำหนดรายละเอียดคุณสมบัติ อำนาจหน้าที่ของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) และบทบาทหน้าที่ของศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในหน่วยงาน (Gender Focal Point) และแจ้งให้หน่วยราชการทราบและถือปฏิบัติต่อไป

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๖ ให้สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวเป็นศูนย์ประสานงานด้านการบูรณาการบทบาทหญิงชาย (Gender Focal Point Network-GFPN) และศูนย์ประสานงานเครือข่ายผู้นำสตรีในกรอบเอเปค (Women Leaders' Network-WLN) ของเขตเศรษฐกิจไทยอย่างเป็นทางการ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในฐานะผู้ขับเคลื่อนกลไกระดับชาติ (CGEO/Gender Focal Point) ได้ขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวอย่างเป็นทางการ โดยมีส่วนราชการเข้าร่วมจำนวน ๑๙ กระทรวง ๑๒๕ กรม ๔ องค์กรอิสระ ให้สามารถส่งผ่านนโยบายลงสู่กลุ่มเป้าหมายคือบุคลากรภายในองค์กร และกลุ่มประชาชนเป้าหมายขององค์กร โดยการบูรณาการมิติหญิงชายในการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม และงบประมาณ ได้อย่างมีมุมมองมิติหญิงชาย ผลการดำเนินงานดังกล่าวสามารถสร้างตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ให้กับส่วนราชการต่างๆ ได้^{๑๔}

๔. บทบาทสตรีและการทหาร ในต่างประเทศ

ผู้หญิงมีบทบาทในกองทัพมาตั้งแต่โลกเริ่มรู้จักการทำสงคราม ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนอย่างการตัดเย็บชุดทหาร การประกอบอาวุธ การพยาบาล ไปจนถึงการเป็นแนวหน้าในการรบ ในระยะแรกผู้หญิงจะทำหน้าที่สนับสนุนผู้ชายเป็นส่วนใหญ่อย่างการทำงานในโรงงานแทนผู้ชายที่ออกไปรบ แต่ในช่วงสงครามโลก ผู้หญิงเริ่มมีบทบาทในการทหารมากขึ้นโดยติดตามกองกำลังทหารไปในแต่ละประเทศเพื่อทำการรักษาพยาบาลหรือเป็นวิศวกรในการประกอบสร้างอากาศยาน และตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๗^{๑๕} เป็นต้นมา ผู้หญิงก็เริ่มได้รับหน้าที่เช่นเดียวกับทหารชาย มีการเกณฑ์ทหารหญิงในหลาย ๆ ประเทศ ได้แก่ เอิริเทรีย จีน อิสราเอล ลิเบีย มาเลเซีย เกาหลีเหนือ เปรู และได้หวัน^{๑๖} ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ นอร์เวย์ สวีเดน และเนเธอร์แลนด์ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ และเดนมาร์กที่เริ่มวางแผนการเกณฑ์ทหารหญิงในปี พ.ศ. ๒๕๖๙^{๑๗} ปัจจุบันทั่วโลกให้ความสำคัญต่อบทบาทของสตรีมากขึ้น

^{๑๔} สรุปผลการดำเนินงานการขยายผลการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ปี 2549 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

<https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>

^{๑๕} Lori Robinson, Michael E. O'Hanlon. (2020). Women Warriors The ongoing story of integrating and diversifying the American armed forces. Brookings. <https://www.brookings.edu/articles/women-warriors-the-ongoing-story-of-integrating-and-diversifying-the-armed-forces/>

^{๑๖} CBC News Online. (2006). Women in the military — international. CBC. <https://cbc.ca/news2/background/military-international/>

^{๑๗} Forsvarsministeriet. (2024). Regeringen vil udvide og ligestille værnepligten. FMN. <https://www.fmn.dk/da/nyheder/2024/regeringen-vil-udvide-og-ligestille-varnepligten/>

หลายประเทศมีการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทของสตรีให้มีความก้าวหน้าในมิติต่าง ๆ อาทิ ด้าน การเมือง การปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ศาสนา วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความมั่นคง ที่ปัจจุบันในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยได้เปิดโอกาส ให้สตรีสามารถปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับงานด้านความมั่นคงมากขึ้น

๔.๑ กองทัพสหรัฐอเมริกา ปรากฏเป็นครั้งแรกในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในตำแหน่งสายลับและตำแหน่งอื่นที่ไม่ได้มีการปฏิบัติหน้าที่ในการรบโดยตรง จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ทหารหญิงสหรัฐได้ร่วมปฏิบัติการทางทหารเป็นครั้งแรกในสงครามเวียดนาม และต่อมาในสงครามอ่าวเปอร์เซีย ในการรบดังกล่าวผู้หญิงไม่ได้มีหน้าที่เพียงแค่ทำงานที่ผู้ชายไม่อาจทำหรือจำนวนผู้ชายไม่พอ แต่หน้าที่แนวหน้าเหมือนกับทหารชายเกือบทุกประการ^{๑๘} ซึ่งในปัจจุบันกองทัพสหรัฐอเมริกามีทหารหญิงทั้งหมด ๒๑๐,๖๕๕ นาย คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓ ของกำลังพลทั้งหมด^{๑๙} และการรับราชการทหารของผู้หญิงของสหรัฐอเมริกานั้น ทหารหญิงมีบทบาทด้านการปฏิบัติการรบเป็นอย่างมากและเป็นแบบอย่างของความเท่าเทียม กล่าวคือ ในปี ๒๕๖๑ พล.ท.หญิง ลอรา เจ ริชาร์ดสัน (Lt. Gen. Laura J. Richardson) ได้รับการแต่งตั้งให้ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการเตรียมกำลังรบที่ พอร์ตแบร์ก กองทัพบกสหรัฐฯ หรือ FORSCOM โดยเป็นผู้บัญชาการหน่วยกำลังรบในกองทัพบกหญิงคนแรกของสหรัฐฯ ซึ่งเป็นหน่วยบัญชาการที่ใหญ่ที่สุดของกองทัพสหรัฐฯ มีกำลังพลมากกว่า ๗๗๖,๐๐๐ นาย และพลเรือน อีกราว ๘๖,๐๐๐ คน ที่ผ่านมามีทหารหญิงในกองทัพบกอเมริกาเติบโตก้าวหน้าได้เป็นนายพลหญิงหลายคน แต่กว่าที่ผู้หญิงจะสามารถเข้าไปทำงานและก้าวหน้าในกองทัพอเมริกา ไม่ใช่เรื่องง่ายและผ่านการต่อสู้มาอย่างยาวนาน โดยทหารหญิงจะมีตำแหน่งเป็นพยาบาลทหาร ทหารสื่อสาร ทหารเสนารักษ์ ทหารส่งกำลังบำรุง ทหารการข่าว แต่ไม่ใช่ทหารนักรบในหน่วยรบแม้ว่ารัฐสภาของอเมริกาลงมติให้โรงเรียนนายร้อยและโรงเรียนทหารต่างๆของอเมริกาเปิดรับผู้หญิงเข้าเรียนตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๗๕ (พ.ศ. ๒๕๑๘) แต่หลังจากนั้น ทหารหญิงก็ถูกจำกัดบทบาท จำกัดความก้าวหน้า จนเรียกว่ามี “เพดานแก้ว” ปิดกั้นไม่ให้ทหารหญิงเติบโตในกองทัพ และตำแหน่งสำคัญๆ ถูกสงวนไว้ให้ทหารชายเท่านั้น จนปี ค.ศ. ๑๙๙๓ (พ.ศ.๒๕๓๖) รัฐสภายกเลิกกฎหมายที่ห้ามทหารหญิงดำรงตำแหน่งในหน่วยรบ ทำให้มีการรับผู้หญิงเป็นนักรบในหน่วยรบต่างๆ แต่ปี ค.ศ.๑๙๙๔ (พ.ศ.๒๕๓๗) กระทรวงกลาโหมออกประกาศว่า แม้จะให้ผู้หญิงดำรงตำแหน่งในหน่วยรบได้ แต่ห้ามให้ทหารหญิงมีตำแหน่งที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสู้รบในสนามรบโดยตรงอย่างเด็ดขาด แม้จะให้เหตุผลว่าเพื่อความปลอดภัยของทหารหญิง แต่ในขณะเดียวกันกลับเป็นการกีดกันความก้าวหน้าอย่างมาก เพราะตำแหน่งหลายตำแหน่งระบุว่าผู้จะดำรงตำแหน่งได้ต้องเคยผ่านการรบ ทหารหญิงจึงถูกกันออกไปจากการพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ต่อมาปี ค.ศ. ๒๐๑๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖) รัฐสภายกเลิกกฎหมายห้ามทหารหญิงมีตำแหน่งที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสู้รบในสนามรบโดยตรง และให้โรงเรียนหลักสูตรการสู้รบต่างๆของกองทัพ เช่น หลักสูตรจู่โจม ต้องเปิดรับทหารหญิงเข้าเรียน จนในปี

^{๑๘} Goldman, N. (1973). The Changing Role of Women in the Armed Forces. *American Journal of Sociology*, 78(4), 892–911. <http://www.jstor.org/stable/2776610>

^{๑๙} Servicewomen. Women in the Military: Where they stand [Online] From: <https://www.servicewomen.org/wp-content/uploads/2019/04/SWAN-Where-we-stand-2019-0416revised.pdf>, Page. 36.

ค.ศ. ๒๐๑๖ (พ.ศ. ๒๕๕๙) ได้มีมติให้ทหารหญิงสามารถดำรงตำแหน่งใดๆก็ได้ ถ้ามีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งนั้นๆ โดยต้องไม่ใช่เรื่องเพศเป็นเงื่อนไข^{๒๐}

๔.๒ กองทัพอิสราเอล กฎหมายอิสราเอลกำหนดให้พลเมืองชาวยิวทั้งชายและหญิงต้องเกณฑ์ทหารเมื่อมีอายุครบ ๑๘ ปี หรือจบชั้นมัธยมปลาย ผู้ชายต้องรับราชการในกองทัพ ๓ ปี ผู้หญิง ๒ ปี จึงจะสามารถเรียนต่อหรือทำงานได้ แต่ผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ดรูซ และเซอร์แคสเซียได้รับสิทธิยกเว้น ส่วนชาวคริสต์-มุสลิมจะไม่ถูกบังคับเกณฑ์ กองหนุนต้องเข้ารับการฝึกเตรียมความพร้อมปีละ ๔๒ ถึง ๖๐ วัน แนวคิดเกณฑ์ผู้หญิงเป็นทหารของอิสราเอลริเริ่มโดย "เดวิด เบนกูเรียน" นายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศ โดยให้เหตุผลความเท่าเทียมที่ผู้หญิงควรทำหน้าที่ได้เหมือนผู้ชาย^{๒๑}

๔.๓ กองทัพรัสเซีย ในปี ค.ศ. ๒๐๑๘ (พ.ศ. ๒๕๖๑) กลาโหมรัสเซียได้มีการพิจารณาเพิ่มบทบาททางทหารของผู้หญิงโดยอนุญาตให้ผู้หญิงสามารถเข้าศึกษาในโรงเรียนทหารและมหาวิทยาลัยในศูนย์การศึกษาทางทหารได้ และการอนุญาตให้ทหารหญิงสามารถเข้าประจำการบนเรือดำน้ำของกองทัพรัสเซีย แต่ภายหลังได้มีการทบทวนบทบาททางทหารของผู้หญิงใหม่ โดยพิจารณาจากข้อตกลงของสมาชิกเกี่ยวกับความยุติธรรมทางเพศตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๑๔ (พ.ศ. ๒๔๕๗) ซึ่งกองทัพเรือรัสเซียได้ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของกำลังพลหญิงที่ไม่ใช่การเลือกปฏิบัติ โดยกองทัพเรือรัสเซียได้เห็นถึงความสามารถของทหารหญิงที่ทำหน้าที่ในหน่วยสื่อสาร หน่วยแพทย์และช่างฝังได้ดีกว่า การที่ทหารหญิงจะเข้าไปปฏิบัติหน้าที่บนเรือดำน้ำที่มีความเสี่ยงต่อสวัสดิภาพของกำลังพล จากกรณีที่มีการล่องละเมิดทางเพศเกิดขึ้นในกองทัพเรือสหรัฐฯมาแล้ว แต่ยังคงอนุญาตให้ทหารหญิงเข้ารับการศึกษาดูแบบต่อไป ทั้งนี้ กองทัพรัสเซียมีกำลังทั้งหมดประมาณ ๘๓๐,๐๐๐ นาย เป็นทหารหญิงประมาณ ๔๕,๐๐๐ นาย คิดเป็นร้อยละ ๕.๔^{๒๒}

๔.๔ กองทัพสิงคโปร์ กองทัพสิงคโปร์มีทหารหญิงประมาณ ๕,๗๐๐ นาย คิดเป็นร้อยละ ๗ ของกำลังพลทั้งหมด ๘๑,๐๐๐ นาย โดยทหารหญิงของกองทัพสิงคโปร์จะประจำในทั้งหมด ๓ เหล่าทัพ ทำหน้าที่เป็นทั้งหน่วยรบและหน่วยสนับสนุน^{๒๓}

๔.๕ กองทัพฟิลิปปินส์ ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. ๑๘๙๙ (พ.ศ. ๒๔๔๒) ในขณะที่ฟิลิปปินส์อยู่ภายใต้การปกครองของสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. ๑๘๙๘ - ๑๙๔๖) มีการจัดตั้งโรงเรียนทหารฟิลิปปินส์ (Philippine Military Academy : PMA) ในปี ค.ศ. ๑๙๓๖ (พ.ศ. ๒๔๗๙) ซึ่งในเวลาดังกล่าวกองทัพฟิลิปปินส์ไม่มีทหารหญิงประจำการในกองทัพ เวลาต่อมากองทัพฟิลิปปินส์เปิดรับทหารหญิงเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยสนับสนุนของกองทัพและในปี ค.ศ. ๑๙๙๓ (พ.ศ. ๒๕๓๖) กองทัพฟิลิปปินส์อนุญาตให้ทหารหญิงสามารถปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการรบได้ และมีทหารหญิงเริ่มเข้ารับการศึกษาก่อนเป็นนักเรียนนายร้อยหญิง

^{๒๐} โลกไม่ได้แบน: เมื่อ 'เพศแม่' กลายเป็น 'แม่ทัพ' คุณหน่วยรบในอเมริกา :

<https://voicetv.co.th/read/rylqUoEom>

^{๒๑} ส่องระบบเกณฑ์ทหาร "อิสราเอล" ทั้งชายและหญิงต้องเข้าเกณฑ์ทหาร :

<https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/227338>

^{๒๒} Question More. 2018. Russia's defense minister promises more military career opportunities for women [Online] From: <https://www.rt.com/russia/437032-russian-shoigu-women-military/>.

^{๒๓} Ministry of Defence. 2019. Females in the force [Online] From :

https://www.mindef.gov.sg/web/portal/pioneer/article/cover-article-detail/people/2019-Q1/mar19_cs

ในโรงเรียนนายร้อยทหารของฟิลิปปินส์ ปัจจุบันมีทหารหญิงที่เป็นข้าราชการและทหารเกณฑ์ ร้อยละ ๔.๓๘ ของทหารทั้งหมดในกองทัพฟิลิปปินส์

๕.บทบาทสตรีและการทหาร ในประเทศไทย

๕.๑ การกิจและการจัดส่วนราชการในกระทรวงกลาโหม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้รัฐต้องมีทหารเพื่อพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต และเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ โดยกระทรวงกลาโหมมีการจัดส่วนราชการและภารกิจตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑ ดังนี้

๕.๑.๑ สำนักงานรัฐมนตรี มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทางการเมือง เพื่อสนับสนุนภารกิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมหรือรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม และการประสานนโยบายระหว่างกระทรวง มีเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

๕.๑.๒ สำนักงานปลัดกระทรวง มีหน้าที่เกี่ยวกับงานนโยบายและยุทธศาสตร์ งานราชการประจำทั่วไปของกระทรวง และราชการส่วนหนึ่งส่วนใดของกระทรวงซึ่งมิได้กำหนดให้เป็น หน้าที่ของส่วนราชการอื่นใด มีปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

๕.๑.๓ กองทัพบก มีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพบก การป้องกันราชอาณาจักรและดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังทหารตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ และมีส่วนราชการภายในดังนี้

๕.๑.๓.๑ กองบัญชาการกองทัพบก มีหน้าที่ควบคุม อำนวยการ สั่งการและกำกับดูแลการดำเนินงานของส่วนราชการในกองทัพบกในการเตรียมกำลัง การป้องกันราชอาณาจักร และการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังทหารตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

๕.๑.๓.๒ กองทัพบก มีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพบก การป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพบกตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

๕.๑.๓.๓ กองทัพเรือ มีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพเรือ การป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพบกเรือตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารเรือเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

๕.๑.๓.๔ กองทัพอากาศ มีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพอากาศ การป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพอากาศตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารอากาศเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

๕.๒ สัดส่วนและจำนวนการบรรจุกองทหารหญิง^{๒๔} ทหารหญิงกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ที่ได้มีการกำหนดให้มีการจัดตั้ง กองทหารหญิงขึ้นภายในกรมยุทธศึกษาทหารบก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมบทบาทสตรีไทยในภารกิจด้านการป้องกันประเทศและเปิดรับนักเรียนนายร้อยหญิงรุ่นแรกในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ แต่ภายหลังสงครามโลกสิ้นสุดลงได้มีการประชุมพิจารณาเรื่องนายร้อยหญิงและนายสิบหญิงและได้มีคำสั่งพิเศษของกองทัพบกให้มีการปรับปรุงจัดหน่วยในกองทัพบกเสียใหม่ ในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๔๘๘ นายร้อยตรีหญิงใหม่สิ้นสภาพพร้อมกับทหารหญิงในกองทัพทั้งหมด โดยกระทรวงกลาโหมได้มีคำสั่งพิเศษให้เปลี่ยนสถานภาพนายร้อยหญิง และนายสิบหญิงทั้งหมดเป็นข้าราชการกลาโหมพลเรือนประเภทสามัญ ผู้ใดจะลาออกก็ให้ออกได้โดยไม่มีเบี้ยหวัดบำเหน็จบำนาญ^{๒๕}

แนวความคิดในการจัดตั้งกองทหารหญิงแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการส่งเสริมบทบาทสตรี แต่เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ตรงข้ามกับระบบชายเป็นใหญ่จึงเป็นไปได้เพียงแนวคิดของคนกลุ่มหนึ่งในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น แต่เมื่อกระแสสังคมโลกให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิสตรีและประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาต่างๆ จึงเป็นแรงผลักดันให้ต้องคำนึงถึงสิทธิสตรีอีกครั้ง ผู้หญิงจึงได้รับสิทธิในการเข้าเป็นทหาร ในการบรรจุกองทหารหญิงเป็นไปตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยทหารหญิง พ.ศ. ๒๕๒๗ ซึ่งกำหนดให้บรรจุในเหล่าที่มีหน้าที่ทำการรบโดยตรง ๒๐ เหล่า ได้แก่ เหล่าทหารสารบรรณ เหล่าทหารการเงิน เหล่าทหารพลาธิการ เหล่าทหารพัสดุ เหล่าทหารพระธรรมนูญ เหล่าทหารแพทย์ เหล่าทหารดุริยางค์ เหล่าทหารวิทยาศาสตร์ เหล่าทหารสื่อสาร เหล่าทหารขนส่ง เหล่าทหารสรรพาวุธ เหล่าทหารช่าง เหล่าทหารช่างอากาศ เหล่าทหารแผนที่ เหล่าทหารอู่ศูนย์มวิทยา เหล่าทหารถ่ายรูป เหล่าทหารสารวัตร เหล่าทหารต้นหน เหล่าทหารการสัตว์ และเหล่าทหารการข่าว และบรรจุได้ไม่เกิน ร้อยละ ๒๕ ของยอดกำลังพลที่บรรจุจริงหรือของอัตราอนุมัติทั้งนี้หากมีความจำเป็นต้องบรรจุกองทหารหญิงเพิ่มเติมขอให้พิจารณาอย่างรอบคอบและคำนึงถึงประโยชน์ที่กระทรวงกลาโหมจะได้รับสูงสุด^{๒๖} ในปัจจุบันกองทัพไทยมีสัดส่วนการบรรจุ ดังนี้

๕.๒.๑ กองบัญชาการกองทัพไทย มีกำลังพลประมาณ ๑๘,๔๙๘ นาย เป็นทหารหญิง ๖,๕๓๑ นาย คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๕ ประกอบด้วยนายทหารชั้นสัญญาบัตรหญิง ๒,๐๘๔ นาย และนายทหารชั้นประทวนหญิง ๔,๔๔๗ นาย เหตุผลที่สามารถบรรจุเกินกว่าร้อยละ ๒๕ ได้นั้น เนื่องจากภารกิจหลัก มุ่งเน้นการดำเนินงานของส่วนราชการในกองทัพไทยในการ เตรียมกำลัง การป้องกันราชอาณาจักรและไม่มีการใช้กำลัง

๕.๒.๒ กองทัพบก มีกำลังพลประมาณ ๑๓๐,๐๐๐ นาย เป็นทหารหญิงประมาณ ๘,๑๐๐ นาย คิดเป็นร้อยละ ๕ ประกอบด้วย นายทหารสัญญาบัตรหญิง ๔,๔๐๐ นาย และนายทหารประทวนหญิง ๓,๗๐๐ นาย แต่มีบางหน่วยในกองทัพบกมีการพิจารณาจำนวนอัตราการบรรจุกองทหารหญิงเพิ่มเติม อาทิ สำนักงานปลัดบัญชาการกองทัพบก กรมการเงินทหารบกบรรจุกองทหารได้ไม่เกินร้อยละ ๓๐ ของอัตราอนุมัติ กรมการแพทย์ทหารบก สามารถบรรจุกองทหารหญิงได้ไม่เกินร้อยละ ๕๐ ของอัตราอนุมัติ กรณีที่เป็นหน่วยกองบัญชาการ

^{๒๔} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. มีนาคม ๒๕๖๓: เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เรื่อง บทบาท ทหารหญิง กับภารกิจด้านการทหาร [ออนไลน์] สืบค้นจาก: https://sscthailand.org/uploads_ssc/research_202008171597632748279322.pdf, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๗.

^{๒๕} ศิลปวัฒนธรรม. (๒๕๖๒). ๒๒ สิงหาคม ๒๔๘๕: กองทัพบกประกาศหา “สาวโสด” มาเป็น “นักเรียนนายร้อยหญิง” [ออนไลน์] สืบค้นจาก: https://www.silpa-mag.com/this-day-in-history/article_1644, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๗.

^{๒๖} มติสภากลาโหม ครั้งที่ ๖/๓๙ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๓๙

ช่วยรบสามารถบรรจุได้ไม่เกินร้อยละ ๒๕ ในส่วนของหน่วยทหารพรานหญิงจะสามารถบรรจุทหารหญิงได้ตามจำนวนอนุมัติทั้งหมด ซึ่งในปัจจุบันการบรรจุทหารพรานหญิงมีประมาณ ๘๐๐ นาย เป็นต้น

๕.๒.๓ กองทัพเรือ มีกำลังพลประมาณ ๘๐,๐๐๐ นาย เป็นกำลังพลหญิงประมาณ ๓,๑๐๐ นาย คิดเป็นจำนวนร้อยละ ๓.๘ ประกอบด้วยนายทหารสัญญาบัตรหญิง ๒,๒๖๐ นาย นายทหารประทวนหญิง ๓๕๔๐ นาย และอาสาทหารพรานหญิง ๑๐๐ นาย

๕.๒.๔ กองทัพอากาศ มีการบรรจุกำลังพลประมาณ ๒๔,๒๔๗ นาย เป็นกำลังพลหญิงประมาณ ๔,๔๓๒ นาย หรือคิดเป็นจำนวนร้อยละ ๑๘ ประกอบด้วย นายทหารสัญญาบัตรหญิง ๒,๗๓๒ นาย นายทหารประทวนหญิง ๑,๗๐๐ นาย

ข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า กองทัพไทยมีข้าราชการทหารทั้งสิ้นประมาณ ๒๕๒,๘๔๕ นาย เป็นทหารหญิงประมาณ ๒๒,๑๐๓ นาย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๘.๗ ซึ่งมีสัดส่วนของทหารหญิงในกองทัพบกและกองทัพเรือน้อยกว่าเกณฑ์ที่มติการประชุมสภาภิบาลครั้งที่ ๖/๓๙ เมื่อ ๒๐ มิ.ย. ๓๙ กำหนดอยู่มาก

๖. บทบาทสตรีและการทหาร ในกองทัพเรือ

จากข้อมูลข้างต้นที่กองทัพเรือมีอัตรากำลังพลประมาณ ๘๐,๐๐๐ นายนั้น ด้วยนโยบายการลดกำลังพลให้เป็นกองทัพที่มีขนาดกระทัดรัด จึงได้รับการบรรจุกำลังพลเพียง ๔๐,๐๐๐ นาย โดยมีกำลังพลหญิงประมาณ ๓,๑๐๐ นาย ในการศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชนความเท่าเทียมความเสมอภาคจำต้องวิเคราะห์เทียบเคียงกับบริบทโลก ภูมิภาคและภายในประเทศ และการเทียบเคียงหน่วยงานที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ซึ่งกองทัพเรือได้ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้

๖.๑ ด้านการกำลังพล กองทัพเรือ ได้จัดทำแนวทางการจัดการกำลังพลของกองทัพเรือ^{๒๗} เพื่อวัตถุประสงค์และแนวทางในการ สรรหา พัฒนา รักษาไว้และใช้ประโยชน์ ดังนี้

๖.๑.๑ การสรรหา คือการเลือกสรรให้ได้กำลังพลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความประพฤติดี โดยกองทัพเรือแบ่งการสรรหาออกเป็น ๒ ประเภท

๖.๑.๑.๑ นายทหารชั้นสัญญาบัตร ได้แก่

(๑) กำลังพลที่กองทัพเรือผลิตได้เอง (นักเรียนนายเรือ นักเรียนพยาบาล)

(๒) รับจากบุคคลพลเรือนที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญา

(๓) นักศึกษาแพทย์ ทันตแพทย์และเภสัชศาสตร์ผู้ทำสัญญาการเป็นนักศึกษาแพทย์

ทันตแพทย์และเภสัชศาสตร์

๖.๑.๑.๒ นายทหารต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร

(๑) กำลังพลที่กองทัพเรือผลิตได้เอง (นักเรียนจำ นักเรียนพยาบาลระดับต้น และนักเรียนดุริยางค์)

(๒) รับจากบุคคลพลเรือนที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญา

(๓) รับจากพลทหารที่สมัครรับราชการต่อจากเวลากองประจำการ

(๔) กำลังพลที่ กองทัพเรือฝากหน่วยอื่นผลิต

เมื่อพิจารณาแนวทางการสรรหากำลังพลข้างต้น แล้วเห็นว่าโอกาสที่ผู้หญิงจะได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการทหาร มีความเป็นไปได้ทั้งกรณีนายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายทหารต่ำกว่าชั้น

^{๒๗} กรมกำลังพลทหารเรือ กองทัพเรือ: เอกสารอ้างอิงกองทัพเรือ หมายเลข ๑๐๐๑ เรื่อง การกำลังพล [ออนไลน์]

สืบค้นจาก : <https://www.person.navy.mi.th/hrm/upload/atr1001.pdf>, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๗.

สัญญาบัตร แนวทางการสรรหาดังกล่าว เมื่อพิจารณาประกอบข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยทหารหญิง พ.ศ. ๒๕๒๗ ที่กำหนดแนวทางบรรจุทหารหญิงบรรจุในตำแหน่งอัตราที่ไม่ได้ทำหน้าที่การรบโดยตรงแล้ว เห็นว่าแนวทางการสรรหาของกองทัพเรือสร้างความเสมอภาคระหว่างชายหญิง

๖.๑.๒ การพัฒนา คือการพัฒนากำลังพลให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ในการวางแผนพัฒนาบุคลากร^{๒๘} กองทัพเรือแบ่งประเภทของนายทหารสัญญาบัตรโดยจำแนกตามกำเนิด การเข้ารับราชการได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ (๑) นายทหารสัญญาบัตรที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรือ หรือ “นายทหาร ก.” มี ๓ พรรค - เหล่า คือ พรรคนาวิน พรรคกลิน และพรรคนาวิกโยธิน (๒) นายทหารสัญญาบัตร ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยหรือ “นายทหาร ป.” และกำหนดนายทหารประเภทนี้เป็น พรรคพิเศษ และ (๓) นายทหารสัญญาบัตรที่เลื่อนฐานะมาจากนายทหารประทวน หรือ “นายทหาร ข.” และมีทุกพรรค-เหล่า

ในการพัฒนาบุคลากรนั้น กองทัพเรือได้กำหนดให้มีการศึกษาโดยกำหนดหลักสูตรตามแนวทางการรับราชการ อันเป็นการศึกษาอบรมเพื่อให้ความพร้อมที่จะเติบโตในทางราชการในตำแหน่งและภารกิจที่ต้องรับผิดชอบสูงขึ้น ดังนี้

(๑) “นายทหาร ก.” หลักสูตรการศึกษาที่สำคัญได้แก่ หลักสูตรนายทหารใหม่ หลักสูตรนายทหารชั้นต้นพรรคนาวิน พรรคกลิน และหลักสูตรชั้นนายนาวาพรรคนาวิกโยธิน หลักสูตรโรงเรียน เสนาธิการทหารเรือ และหลักสูตรวิทยาลัยการทัพเรือ

(๒) “นายทหาร ป.” หลักสูตรการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ หลักสูตรทั่วไป หลักสูตรนายทหารอาวุโส หรือ หลักสูตรโรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ และ หลักสูตรวิทยาลัยการทัพเรือ

(๓) “นายทหาร ข.” หลักสูตรการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ หลักสูตรเพิ่มวิชา หลักสูตรนายทหารอาวุโส

เมื่อพิจารณาแนวทางการพัฒนากำลังพลด้านการศึกษาข้างต้นแล้วเห็นว่า ปรากฏประเด็น ความเท่าเทียมและความเสมอภาคทางเพศมาเกี่ยวข้องในการเข้าถึงโอกาสการเข้าเรียนหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ ของ “นายทหาร ป.” และ “นายทหาร ข.” กล่าวคือกองทัพเรือกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครสอบคัดเลือกเข้าศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ จะต้องเป็นนายทหารสัญญาบัตรพรรคพิเศษที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่ ทร. กำหนด โดยเป็น “นายทหาร ป.” ชั้นยศ นาวาตรี - นาวาโท อายุไม่เกิน ๔๐ ปี ได้รับความไว้วางใจถึงขั้นล้นมาก มีสุขภาพและร่างกายสมบูรณ์ มีผลการตรวจสุขภาพจากแพทย์ทหาร และไม่ติดราชการจำเป็น สามารถรกรากตราในการศึกษาและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามที่หลักสูตร กำหนด^{๒๙} ซึ่งไม่มีข้อจำกัดเรื่องเพศไว้ แต่ที่กองทัพเรือยังไม่เคยมี “นายทหาร ป.” เพศหญิงเข้าเรียน หลักสูตรดังกล่าว ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่มีได้มีกฎเกณฑ์กีดกันโอกาสที่จะเข้าเรียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่การปฏิบัติที่ผ่านมาได้มีการเปิดโอกาสให้ทหารหญิงได้เข้าเรียน การปฏิบัติดังกล่าวเข้าลักษณะสิ่ง กีดทับหรือการกีดกันที่มองไม่เห็นซึ่งศัพท์ด้านสิทธิมนุษยชนเรียกว่า “เพดานแก้ว” ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นการแตกต่างกับกองบัญชาการกองทัพไทยและกองทัพอากาศ ที่เปิดโอกาสให้เพศหญิงเข้าเรียนหลักสูตร เสนาธิการได้ อันเป็นประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนและประเด็นความเสมอภาคทางเพศที่สำคัญที่ควรได้รับการแก้ไข ส่วน “นายทหาร ข.” นั้น มิได้อยู่ในเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนดไว้ให้เข้าเรียนได้ จึงไม่อาจเข้าถึง สิทธินี้ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ซึ่งแตกต่างกับกองทัพบก ที่เปิดโอกาสให้ “นายทหาร ข.” เพศชาย

^{๒๘} กรมกำลังพลทหารเรือ กองทัพเรือ: เอกสารอ้างอิงกองทัพเรือ หมายเลข ๑๐๐๒ เรื่อง การศึกษา [ออนไลน์] สืบค้น จาก : <https://www.person.navy.mi.th/hrm/upload/atr1002.pdf>, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๗.

^{๒๙} กรมกำลังพลทหารเรือ, “บันทึกข้อความ ลับ ที่ กท ๐๕๐๓.๓/๕, ขออนุมัติปรับหลักเกณฑ์การสอบคัดเลือกและ กำหนดสัดส่วนจำนวนที่นั่งศึกษานายทหารพรรคพิเศษเข้ารับการศึกษาหลักสูตร รร.สธ.ทร.,” ๒๒ มกราคม ๒๕๖๗

เข้าศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหารบกได้ อันเป็นประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่ควรได้รับการแก้ไข เช่นเดียวกัน

๖.๑.๓ การรักษาไว้ คือการรักษาไว้ซึ่งกำลังพลที่มีคุณภาพให้อยู่กับหน่วยงานนาน ๆ ปัจจัยที่จะรักษากำลังพลที่มีคุณภาพให้อยู่กับหน่วยงานได้นานๆจนกระทั่งเกษียณอายุราชการนั้น คือการดูแลเรื่องสิทธิกำลังพลที่พึงได้รับ การสร้างขวัญกำลังใจ การได้รับเลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่งด้วยความเหมาะสม และเป็นธรรมโดยกองทัพเรือได้ออกเอกสารอ้างอิงของกองทัพเรือ หมายเลข ๑๐๐๔ สิทธิกำลังพล^{๓๐} ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าสิทธิกำลังพลระหว่างเพศมิได้มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด แต่ในส่วนของขวัญกำลังใจด้านอื่นกองทัพเรือได้กำหนดแนวทางการรับราชการของนายทหารสัญญาบัตรทั้งสามประเภท ตั้งแต่ชั้นยศเรือตรี ถึง นาวาเอก(อัตราเงินเดือนนาวาเอกพิเศษ) ทั้ง “นายทหาร ก.” “นายทหาร ป.” และ “นายทหาร ข.” จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการเจริญก้าวหน้าในแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน โดย “นายทหาร ก.” และ “นายทหาร ป.” จะได้รับการเลื่อนยศเมื่อครองยศเดิมครบตามหลักเกณฑ์ มีตำแหน่งว่างและเงินเดือนถึงเกณฑ์ ส่วน “นายทหาร ข.” การที่จะได้เลื่อนยศนอกจากจะมีคุณสมบัติข้างต้นแล้วยังต้องมีการสอบแข่งขันทุกช่วงชั้นยศ แต่ประเด็นปัญหาความแตกต่างดังกล่าว เป็นความแตกต่างด้านการแบ่งประเภทนายทหารสัญญาบัตร มิใช่ประเด็นความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคทางเพศ เพราะนายทหารประเภทเดียวกัน ความแตกต่างระหว่างเพศไม่มีผลกระทบต่อการศึกษาเลื่อนยศ ในช่วงชั้นยศที่ไม่สูงกว่านาวาเอก (อัตราเงินเดือนนาวาเอกพิเศษ) แต่ช่วงชั้นยศนายพลการดำเนินการมิได้อยู่ภายใต้อำนาจการแต่งตั้งของกองทัพเรือ ต้องนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการคณะหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาแต่งตั้งนายทหารชั้นนายพล ตามที่พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนด ในการแต่งตั้งจะมีประเด็นความเสมอภาคความเท่าเทียมทางเพศ และประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกล่าวคือ “นายทหาร ป.” ซึ่งมี ๑๔ สายวิทยาการ ได้แก่ การสารบรรณ การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ การเงิน พระธรรมนุญ การดุริยางค์ วิศวกรรมทางเรือและอากาศยาน วิศวกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ วิศวกรรมช่างโยธา การพลาธิการ การแพทย์ การขนส่ง การอุทกศาสตร์ การวิทยาศาสตร์ และการศึกษา^{๓๑} ในขณะที่บางสายวิทยาการมี “นายทหาร ป.” สามารถเป็นผู้บริหารสูงสุดได้หรือหัวหน้าสายวิทยาการได้ แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีนายทหารหญิงเป็นผู้บริหารสูงสุดของสายวิทยาการใดเลย ซึ่งประเด็นนี้ถือว่า “นายทหาร ป.” เข้าถึงโอกาสที่จะได้รับการแต่งตั้ง เพียงแต่นายทหารหญิงยังไม่ได้รับการคัดเลือก ซึ่งหากเหตุที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นเพราะความรู้ความสามารถจะมีข้อปัจจัยเรื่องกระทบต่อความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมทางเพศแต่อย่างใด แต่ในทางตรงข้าม หากไม่ได้รับการคัดเลือกเพราะเหตุเป็นเพศหญิง ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศที่มีผลกระทบต่ออย่างมีนัยยะสำคัญ โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๗ มีนายทหารหญิงที่ได้รับพระราชทานยศนายพลที่ประจำการในกองทัพเรือ เพียง ๓ ท่าน ได้แก่ พลเรือตรีหญิง อรมณี บุนนาค (แพทย์) ตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพเรือ (เกษียณ ๒๕๖๗) พลเรือตรีหญิง ภาวิกา ธรรมโน (แพทย์) ตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพเรือ (เกษียณ ๒๕๗๐) และ พลเรือตรีหญิง กรองทิพย์ ศิริโล (ทันตแพทย์) ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์ทันตกรรม กรมแพทย์ทหารเรือ (เกษียณ ๒๕๖๗) และในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ ได้รับการโปรดเกล้าพระราชทานยศเพิ่มเติมมาอีก ๑ ท่าน

^{๓๐} กรมกำลังพลทหารเรือ กองทัพเรือ.: เอกสารอ้างอิงกองทัพเรือ หมายเลข ๑๐๐๔ เรื่อง สิทธิกำลังพล [ออนไลน์]

สืบค้นจาก : <https://www.person.navy.mi.th/hrm/upload/atr1004.pdf>, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๗.

^{๓๑} กรมกำลังพลทหารเรือ, “บันทึกข้อความที่ กท ๐๕๐๓/๔๐๔๙, แนวทางการรับราชการนายทหารสัญญาบัตรที่ปริญา (นายทหาร ป.),” ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ได้แก่ พลเรือตรีหญิง น้ำเพชร จินตณวิชัย ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์ทันตกรรม กรมแพทย์ทหารเรือ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ จะมีนายพลหญิงประจำการในกองทัพเรือเพียง ๒ ท่าน

๖.๑.๔ การใช้ประโยชน์ คือการใช้ประโยชน์กำลังพลในหน่วยงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด กองทัพเรือ มีการจัดส่วนราชการออกเป็นส่วนๆ ได้แก่ ส่วนบัญชาการ ส่วนกำลังรบ ส่วนการศึกษาและวิจัย ส่วนยุทธบริการ ซึ่งโดยโครงสร้างอัตราแล้วในทุกหน่วยจะประกอบด้วยนายทหารทั้งสามประเภท ซึ่งมองถึงโอกาสแล้วนายทหารหญิงแม้จะไม่ได้บรรจุในเหล่าที่ทำการรบโดยตรงก็ตาม แต่มีโอกาสที่จะทำงานในหน่วยกำลังรบ เช่น เป็นนายทหารการเงินหน่วยกำลังรบ เป็นนายทหารพระธรรมนูญหน่วยกำลังรบ เป็นต้น แต่การเข้าถึงโอกาสในการบรรจุกำลังพลทหารเรือหญิงลงในอัตราดังกล่าว จะพิจารณาถึงความเหมาะสม โดยคำนึงถึงความปลอดภัย การทรากตรา ความคล่องตัวในการปฏิบัติราชการของทหารหญิงเป็นหนึ่งในข้อพิจารณา เมื่อพิจารณาในส่วนนี้เห็นว่าเพศชายและหญิงในทหารแต่ละประเภทมีสิทธิเท่ากัน แต่ทหารหญิงมีอภิสิทธิ์ที่ดีกว่าทหารชายที่ต้องตรากตราในหน่วยกำลังรบเช่นทหารชาย

๖.๒ การดูแลสวัสดิภาพของทหารเรือหญิง

๖.๒.๑ จุดกำเนิดทหารเรือหญิง นางสาว มายูร บุญยรัตพันธุ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นทหารเรือหญิงคนแรก โดยบรรจุเข้ารับราชการที่กระทรวงกลาโหมใน ๑ กรกฎาคม ๒๔๘๗ ทำหน้าที่ดูแลการร่างหนังสือของปลัดกระทรวงและรัฐมนตรี จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้ย้ายมารับราชการที่กองทัพเรือ ซึ่งใน พ.ศ. ๒๔๙๘ กองทัพเรือได้จัดพิธีประดับเครื่องหมายยศทหารเรือหญิงแห่งราชนาวิกโยธินเป็นครั้งแรก โดยมี เรือเอกหญิง มายูร บุญยรัตพันธุ์ และเรือเอกหญิงเฉลยพร จารุปานธุ์ ซึ่งรับราชการก่อนหน้านั้นได้รับการประดับยศพร้อมกับนายทหารเรือหญิงท่านอื่นๆ รวม ๔๑ นาย ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของนายทหารหญิงแห่งกองทัพเรืออย่างเป็นทางการ

๖.๒.๒ สำนักงานทหารเรือหญิง^{๓๒} เมื่อมีทหารหญิงบรรจุรับราชการมาระยะหนึ่ง ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้การคุ้มครอง ดูแล และป้องกันการเสื่อมเสียเกียรติยศของทหารเรือหญิงเป็นชนกองทัพเรือของชาติที่เจริญแล้ว จึงได้อนุมัติให้จัดตั้ง “สำนักงานทหารเรือหญิงผู้ใหญ่” (สน.ทร.หญิง) เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ แต่เมื่อได้ดำเนินการมาได้ระยะหนึ่งชื่อสำนักงานอาจไม่สอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับ และเพื่อให้ทหารหญิงทุกคนในกองทัพเรือได้มีส่วนร่วมและ มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของ สน.ทร.หญิง ในวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๔๗ จึงได้อนุมัติแก้ไขชื่อจาก “สำนักงานทหารเรือหญิงผู้ใหญ่” เป็น “สำนักงานทหารเรือหญิง” แต่ยังคงใช้ชื่อย่อว่า “สน.ทร.หญิง” เหมือนเดิม

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสำนักงานทหารเรือหญิง เพื่อทำหน้าที่ดูแลความประพฤติ และการปฏิบัติตัวของทหารเรือหญิงให้อยู่ในมาตรฐานที่สมควร ป้องกันและกำจัดความเสื่อมเสียที่อาจเกิดแก่เกียรติยศของทหารหญิง ส่งเสริมภาพลักษณ์และคุณค่าของทหารเรือหญิงรวมทั้งเพื่อป้องกันมิให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือแกนนำในการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ของทหารเรือหญิงโดยขัดแย้งกับสภาพของการเป็นทหาร ประสานกับผู้แทนทหารเรือหญิงประจำหน่วย โดยมีบทบาทหน้าที่ให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติและเครื่องแบบ เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำข้อควรประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมแก่ผู้แทนทหารเรือหญิงประจำหน่วยเมื่อมีปัญหาและเพื่อนำไปชี้แจงแก่ทหารเรือหญิงในหน่วย รับข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จัดประชุมผู้แทนทหารเรือหญิงประจำหน่วย รับเรื่องปรึกษา/ปัญหาจาก

^{๓๒} สำนักงานทหารเรือหญิง กองทัพเรือ.: ประวัติความเป็นมา [ออนไลน์] สืบค้นจาก: <https://navylady.nmd.go.th>, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๗.

มาเป็น “นักเรียนนายร้อยหญิง” [ออนไลน์] สืบค้นจาก: https://www.silpa-mag.com/this-day-in-history/article_1644, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๗.

ทหารเรือหญิง และดำเนินการให้คำชี้แจง/แก้ปัญหา ร่วมประชุมกับคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปรับปรุง เครื่องแบบทหารเรือบรรยายเกี่ยวกับการประพฤติการปฏิบัติตนของทหารเรือหญิงและเรื่องเครื่องแบบ ตามที่ได้รับเชิญ

จะเห็นได้ว่าในการคุ้มครองดูแลบทบาทสตรีและการทหารในกองทัพเรือ นอกจากกองทัพเรือ จะดูแลเรื่องการกำลังพลให้ได้รับสิทธิอันพึงมีพึงได้ตามปกติแล้ว กองทัพเรือมีมาตรการคุ้มครอง ดูแล และ ป้องกันการเสื่อมเสียเกียรติยศของนายทหารหญิง ด้วยการตั้งสำนักงานทหารเรือหญิง ขึ้นมาเป็นปากเป็นเสียง ดูแลความประพฤติให้อยู่ในมาตรฐานที่สมควร ป้องกันและกำจัดความเสื่อมเสียเกียรติยศของทหารหญิง ส่งเสริมภาพลักษณ์และคุณค่าของทหารเรือหญิง เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำข้อควรประพฤติปฏิบัติ ที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งเป็นปากเป็นเสียงให้แก่ทหารเรือหญิงในเรื่องอื่นๆ ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการคุ้มครอง สิทธิของทหารเรือหญิงที่เห็นเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพ

๗. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การเรียกร้องสิทธิสตรีจนความคุ้มครองได้ถูกบัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights : UDHR) และเกิดพันธะสัญญาระหว่างประเทศหลายฉบับ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีและผูกพันต่อพันธะสัญญาจึงได้บัญญัติความคุ้มครองไว้ในกฎหมาย รัฐธรรมนูญและกฎหมายภายในอื่นๆ พร้อมการออกมติคณะรัฐมนตรีให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม เสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) ในหน่วยงาน มีส่วนราชการเข้าร่วมจำนวน ๑๙ กระทรวง ซึ่งผลการ ดำเนินงานดังกล่าวสามารถสร้างตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ให้กับส่วนราชการต่างๆ ได้

ในส่วนของสิทธิสตรีในการทหารนั้น แม้ผู้หญิงมีบทบาทในกองทัพมาตั้งแต่โลกเริ่มรู้จักการทำ สงครามก็ตาม แต่แนวคิดของลัทธิทหาร (Militarism) มีความคล้ายคลึงกับแนวคิดระบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) หรือระบบผู้ชายเป็นใหญ่ ทำให้ผู้หญิงจะถูกกำหนดบทบาทไปเป็นฝ่ายสนับสนุนการรบ โดยทุกประเทศยังผูกติดกับระบบนี้ แม้กระทั่งสหรัฐอเมริกาซึ่งเดิมทหารหญิงจะมีตำแหน่งเป็นหน่วยสนับสนุน ทางการรบ ถูกจำกัดบทบาท กำจัดความก้าวหน้า ปิดกั้นไม่ให้ทหารหญิงเติบโตในกองทัพ ตำแหน่งสำคัญๆ ถูกสงวนไว้ให้ทหารชายเท่านั้น ซึ่งเรียกว่ามี “เพดานแก้ว” จนในปี ๒๐๑๖ รัฐสภามีมติให้ทหารหญิง สามารถดำรงตำแหน่งใดๆก็ได้ ถ้ามีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งนั้นๆ โดยไม่ต้องไม่ใช้เรื่องเพศ เป็นเงื่อนไข และได้มีการแต่งตั้ง พล.ท.หญิง ลอรา เจ ริชาร์ดสัน (Lt. Gen. Laura J. Richardson) ให้ขึ้น ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการเตรียมกำลังรบที่ฟอร์ตแบรกก์กองทัพบกสหรัฐฯ เป็นผู้บัญชาการหน่วยกำลังรบในกองทัพบกหญิงคนแรกของสหรัฐฯ ซึ่งถือว่าเป็นการทลาย “เพดานแก้ว” ได้สำเร็จ แต่ประเทศอื่นๆ ยังคงยึดระบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) หรือระบบผู้ชายเป็นใหญ่อยู่เช่นเดิม

สิทธิสตรีในการทหารไทย แม้ประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าด้านการคุ้มครองสิทธิสตรี แต่ในวงการทหารยังคงมีแนวคิดแบบลัทธิทหาร (Militarism) และระบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) เป็นหลัก แม้ในอดีตจะเคยมีการเปิดโรงเรียนนายร้อยหญิงแต่เป็นการเปิดในช่วงสั้นๆ และไม่มีเปิดรับ ทหารหญิงเข้าโรงเรียนทหารที่เป็นเหล่าที่ทำหน้าที่ในการรบอีกเลย และข้อบังคับกระทรวงกลาโหม กำหนดให้บรรจุทหารหญิงในเหล่าซึ่งมิใช่การรบโดยตรงเท่านั้น เมื่อพิจารณาบริบทของสังคมประกอบ แนวคิดลัทธิทหาร (Militarism) ซึ่งเป็นความเชื่อที่ว่ารัฐ หนึ่งต้องเตรียมการเพื่อปกป้องผลประโยชน์ ของรัฐตนด้วยท่าทีก้าวร้าว สร้างความเกรงกลัว โดยที่ลัทธิทหารจะให้ฝ่ายหนึ่งเป็นใหญ่ ทำหน้าที่ดูแล

ควบคุมอีกฝ่ายหนึ่งอย่างรุนแรง ส่วนฝ่ายที่ถูกควบคุมก็มีหน้าที่ทำตามคำบัญชา ประเด็นที่ผู้หญิงไม่ได้บรรลุทหารหญิงในเหล่าที่ทำการรบ เป็นการกำหนดให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย เป็นประเด็นที่สังคมโลกให้การยอมรับ จึงมิใช่ประเด็นความไม่เสมอภาคแต่อย่างใด แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะส่วนของเหล่าสนับสนุนทางการรบที่มีนายทหารหญิงบรรจุอยู่ มีประเด็นที่อาจเกี่ยวเนื่องกับความเสมอภาคระหว่างเพศปรากฏอยู่ ประเด็นที่แรกคือเรื่องความเสมอภาคในการเข้าศึกษาตามแนวทางรับราชการหลักสูตรเสนานิการทหารเรือ ซึ่งกองทัพเรือยังไม่ให้ทหารหญิงเข้าเรียนหลักสูตรนี้ แม้มีได้มีกฎเกณฑ์กีดกันโอกาสที่จะเข้าเรียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่การปฏิบัติที่ผ่านมาได้มีการเปิดโอกาสให้ทหารหญิงได้เข้าเรียน ทั้งยังเป็นการแตกต่างจากกองบัญชาการกองทัพไทย และกองทัพอากาศ ที่ทหารหญิงเข้าถึงสิทธิดังกล่าวแล้ว การปฏิบัติดังกล่าวเข้าลักษณะสิ่งกีดขวางหรือการกีดกันที่มองไม่เห็นหรือ “เพดานแก้ว” อันเป็นประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน และประเด็นความเสมอภาคทางเพศที่สำคัญที่ควรได้รับการแก้ไข และประเด็นที่สองยังไม่ปรากฏว่ามีนายทหารหญิงได้รับแต่งตั้งเป็นผู้บริหารสูงสุดของสายวิทยาการใดเลย ประเด็นคำถามด้านสิทธิมนุษยชนที่จะเกิดขึ้นคือ ทหารหญิงมีสิทธิได้รับการแต่งตั้งหรือไม่ หากไม่มีสิทธิได้รับการแต่งตั้งเป็นเพราะเหตุใด หรือแค่มีสิทธิตามกฎหมายแต่ไม่มีสิทธิได้รับการคัดเลือก ซึ่งไม่ว่าจะเป็นกรณีใดๆ หากคำตอบไปในเชิงที่ว่าทหารหญิงไม่มีสิทธิได้รับแต่งตั้งเป็นผู้บริหารสูงสุดของสายวิทยาการใดไม่ว่าเพราะเหตุใดๆ ล้วนเป็นการกำหนดหรือการดำเนินการที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนความเสมอภาคระหว่างเพศเสียทั้งสิ้น จึงเป็นความท้าทายใหม่ของผู้นำกองทัพเรือที่มีความริเริ่มด้านสิทธิมนุษยชน เคารพความเสมอภาค เคารพความเท่าเทียมที่คิดหาช่องทางที่จะปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกองทัพเรือให้มีความสมดุลในเชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงและผู้ชายตามสิ่งที่ควรจะเป็น พร้อมสร้างดุลยภาพระหว่างเสียงที่จะได้ยินจากผู้เกี่ยวข้องเสียงหนึ่งคือเสียงแซ่ซ้องสรรเสริญว่าเป็นผู้นำที่ทลาย “เพดานแก้ว” กับอีกเสียงหนึ่งอันเป็นเสียงโห่ร้องของผู้เสียประโยชน์ว่า “แหกมันประเพณี” หรือเลือกที่จะไม่ฟังเสียงใดๆเลย ด้วยการปล่อยไปตามวิถีของสังคมระบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) หรือระบบผู้ชายเป็นใหญ่ต่อไป